

Sprawozdanie

z IV Międzynarodowego Kongresu Profesjologicznego

„Człowiek i przestrzeń pracy w kontekście nauk o pracy”

Zielona Góra, 19-20 czerwca 2017 roku

19-20 czerwca 2017 roku odbył się – pod honorowym patronatem JM Rektora Uniwersytetu Zielonogórskiego prof. dra hab. inż. Tadeusza Kuczyńskiego – Międzynarodowy Kongres Profesjologiczny „Człowiek i przestrzeń w kontekście nauk o pracy”. Organizatorem Kongresu był Zakład Profesjologii w Instytucie Inżynierii Uniwersytetu Zielonogórskiego, zajmujący się rozwojem zawodowym człowieka, kierowany przez prof. dra hab. Bogusława Pietrulewicza.

Profesjologia jako młoda dziedzina naukowa zyskuje – ze względu na aktualność i znaczenie problematyki jaką się zajmuje – szerokie zainteresowanie przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych. „Profesjologia obejmuje ten ważny w życiu człowieka fragment jego rzeczywistości, który najmocniej, najwyraźniej i najgłębiej charakteryzuje jednostkę jako członka społeczności ludzkiej”¹.

K.M. Czarnecki definiuje profesjologię jako naukę „(...) o warunkach, procesie, wynikach i prawidłowościach prozawodowego rozwoju dzieci; szkolno-

¹ K.M. Czarnecki, *Profesjologia, nauka o profesjonalnym rozwoju człowieka*, Sosnowiec 2016, s. 36.

-zawodowego rozwoju młodzieży; zawodowego rozwoju dorosłych pracujących oraz pozawodowego rozwoju emerytów, rencistów i osób niepełnosprawnych”².

Stwierdza także, iż „Trzy podstawowe cele przyświecają profesjologii:

1) **dążenie** do obiektywnego poznawania warunków, procesu, wyników i prawidłowości profesjonalnego rozwoju człowieka jako jednej z najważniejszych, ze społecznego, kulturowego i gospodarczego punktu widzenia, kategorii rozwoju człowieka;

2) **dążenie** do opanowania wiedzy o warunkach, procesie, wynikach i prawidłowościach profesjonalnego rozwoju człowieka jako ważnego fragmentu rzeczywistości;

3) **wskazywanie** możliwości i potrzeby przekształcania poznawczej rzeczywistości o profesjonalnym rozwoju człowieka zgodnie z potrzebami rozwoju ogólnego, cywilizacji i życia społeczno-gospodarczego jednostek, ich rozwoju indywidualnego i ukierunkowanego całych grup społecznych”³.

Kongres organizowany jest co dwa lata. W jego IV edycji zamierzeniem organizatorów było skupienie się nad procesami profesjonalizacji kadr pracownicznych oraz profesjonalnego funkcjonowania organizacji w złożonych współczesnych uwarunkowaniach.

Celem Kongresu była:

1. Analiza zagadnień teoretycznych nauk o pracy w zakresie problemów profesjologicznych i ergonomicznych.

2. Analiza zmieniających się potrzeb gospodarki w zakresie kadr pracownicznych.

3. Określenie możliwości ergonomicznego doskonalenia środowiska pracy i pracowników.

4. Analiza organizacji w zakresie możliwości kształtowania potencjału zawodowego pracowników.

5. Określenie możliwości zdynamizowania i urealnienia rynku pracy i organizacji (zakładu pracy).

Organizatorzy Kongresu zaproponowali następujące obszary problemowe do dyskusji:

1. Nauka o pracy wobec kształtowania aktywności pracowników i organizacji.

2. Kapitał intelektualny i społeczny wobec wyzwań współczesnej gospodarki.

3. Przygotowanie kadr dla rozwijającej się gospodarki.

4. Ergonomiczne kształtowanie środowiska pracy.

5. Zintegrowane bezpieczeństwo środowiska.

6. Rozwój zawodowy pracowników oraz ich dążenie do kariery.

7. Wspomaganie procesu rozwoju potencjału zawodowego pracowników.

8. Rynek pracy i zatrudnienie wobec wyzwań społeczno-gospodarczych i cywilizacyjnych.

9. Problemy wykluczenia z edukacji i rynku pracy.

² Tamże.

³ Tamże, s. 36-37.

W kontekście powyższego, podstawową problematyką debaty w trakcie trwania Kongresu była *praca* prezentowana w różnych aspektach. „Na skali wartości praca może przyjmować różne stany od »praca złem koniecznym« do »praca sensem życia«”⁴.

Według Z. Wołka, „Praca zawodowa jest znaczącą formą aktywności człowieka z uwagi na to, że spełnia następujące funkcje:

- jest formą aktywności człowieka;
- wyznacza jego pozycję zawodową i społeczną;
- jest źródłem dochodów umożliwiających realizację i rozwój potrzeb”⁵.

Inauguracja Kongresu odbyła się w głównej auli Uniwersytetu Zielonogórskiego. Podczas sesji inauguracyjnej prof. dr hab. Bogusław Pietrulewicz powitał gości oraz uczestników IV Kongresu, w tym prof. dra hab. Stefana M. Kwiatkowskiego wiceprzewodniczącego Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk oraz Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, prezydenta miasta Janusza Kubickiego, JM Rektora Uniwersytetu Zielonogórskiego prof. dr hab. inż. Tadeusza Kuczyńskiego. W swym wystąpieniu Pan Profesor zwrócił uwagę na znaczenie rozwoju zawodowego człowieka w zglobalizowanym świecie. Proces ten można rozpatrywać w aspekcie: odniesienia człowieka do pracy zawodowej, pracy wykonywanej na stanowisku pracy, przygotowania do pracy, edukacji zawodowej, niedopasowania kształcenia zawodowego do potrzeb biznesu, wychowania zawodowego, które zanikło na etapie drogi zawodowej. Pan Profesor odwołując się do różnych uwarunkowań pracy, odwołał się m.in. do znamiennej książki Jeremiego Rifkina *The End of Work*. Jednocześnie podkreślił konieczność wspierania edukacji zawodowej argumentując, iż praca jest dla człowieka wartością.

Następnie Rektor Uniwersytetu Zielonogórskiego JM prof. dr hab. inż. Tadeusz Kuczyński dokonując oficjalnego otwarcia Kongresu, podkreślił osiągnięcia Uniwersytetu oraz rosnącą rangę Kongresu.

Wystąpienia wprowadzające wygłosili prof. dr hab. Stefan Kwiatkowski, wiceprzewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN oraz prof. dr hab. Zdzisław Wołk – Kierownik Katedry Pedagogiki Społecznej na Uniwersytecie Zielonogórskim.

Prof. dr hab. Stefan Kwiatkowski wygłosił referat odnośnie *Kompetencji zawodowych w zmieniającej się przestrzeni zawodowej*.

Następujące na świecie takie procesy, jak globalizacja, swobodny przepływ pracowników, czy technologii skłaniają do refleksji nad potrzebą kształtowania uniwersalnych kompetencji. Współczesny globalny rynek pracy stawia przed pracownikiem te same wymagania. Jest to ważny sygnał dla systemu edukacji. Być może, należy rozważyć opracowywanie tych samych podręczników oraz innych materiałów wykorzystywanych w procesie kształcenia, jak również nowy sposób organizacji kształcenia zawodowego, a nawet uczelni. Jednocześnie, Pan Profesor podkreślił znaczenie całościowego doskonalenia, stałego nabywania

⁴ Z. Wołk, *Kultura pracy, etyka i kariera zawodowa*, Radom 2009, s. 18.

⁵ Tamże, s. 17.

nowych kompetencji. W tym kontekście wskazał konieczność zaangażowania Państwa, jako strony finansującej doskonalenie zawodowe. Należy bowiem podkreślić, iż na rynku gospodarczym dominują mikropracodawcy, którzy nie dysponują wystarczającymi środkami finansowymi, umożliwiającymi finansowanie doskonalenia zawodowego swych pracowników.

Prof. dr hab. Zdzisław Wołk w swoim wystąpieniu podjął temat: *Środowisko naukowe Zielonej Góry wobec zmian w przestrzeni pracy człowieka*.

Następujące zmiany na rynku pracy implikują nowe obszary, problematykę i pytania badawcze w zakresie pedagogiki. Dr hab. Prof. CHAT Janina Karney rozpatruje pedagogikę jako wsparcie człowieka w rozwoju, natomiast pedagogikę pracy – w relacjach z pracą zawodową i przygotowaniem do pracy. Pan Profesor odniósł się do historii kształcenia, podkreślając znaczenie kształcenia zawodowego, w tym m.in. studium nauczycielskiego, czy wyższych szkół inżynierskich w kontekście praktyk i współpracy z pracodawcami. Stan obecny środowiska to: elementy pracy badacza, przenikanie się pracy problematyki badawczej, generowanie problemów. Powstaje pytanie: czy profesjologia będzie dziedziną wiedzy czy kierunkiem kształcenia. Półrocznik *Profesjologia* jest integrowaniem podejść do problematyki pracy zawodowej.

Sesja Plenarna I. *Nauki o pracy wobec przemian pracy i przestrzeni pracy* – moderatorami byli prof. dr hab. Zdzisław Wołk i prof. dr hab. Bogusław Pietrlewicz. W sesji wygłosili referaty reprezentanci wybranych dyscyplin naukowych, w tym m.in. ekonomii, pedagogiki, psychologii, prawa i zarządzania. W ramach sekcji zostały wygłoszone następujące referaty:

Nauki o zarządzaniu w procesie kształtowania przestrzeni pracy – prof. dr hab. Maria Fic, która zwróciła uwagę na ewolucję w sposobie myślenia o pracy. Zdaniem Pani Profesor obecnie mówi się o relacjach człowiek – praca. Postęp technologiczny powoduje, iż współczesny pracownik dostępny jest zawsze – bez względu na czas i miejsce jego pobytu. Oznacza to stałą gotowość jednostki do pracy. Na gruncie zarządzania personel postrzegany jest jako element strategicznego osiągnięcia przewagi na rynku gospodarczym. Prelegentka odwołała się do teorii F.W. Taylora, F.K. Adamieckiego, H. Granta, H. Forda, które zakładały m.in., że pracownik powinien być obsadzany w pracy zgodnie ze swymi kwalifikacjami (zapewni to właściwą jakość wykonywanej pracy), powinien także podlegać stałemu doskonaleniu, a także pracowników i pracodawców, powinien łączyć wspólny cel (zagwarantuje to bezkolizyjne stosunki). Celem tych działań miało być zwiększenie wydajności w pracy, a w konsekwencji wzrost wynagrodzeń.

Kontynuując, prof. M. Fic. odwołała się do szkoły behawioralnej – jej przedstawicieli, m.in. Mc Gregora, E. Mayo, A. Masłowa – która zakłada postrzeganie pracownika od pozytywnej strony, konieczności jego dostrzegania i doceniania. Nie oznacza to jednak stałego pobłażania – w przypadku złego wykonywania pracy, pracodawca musi wyciągnąć konsekwencje. Postawa pracownika wobec otrzymanej kary powinna decydować o dalszym postępowaniu pracodawcy.

Ponadto, Pani Profesor zwróciła uwagę na trzy kwestie:

– wzrost decentralizacji w firmach, zakładającej przeniesienie odpowiedzialności na niższe poziomy zarządzania. Dlatego też permanentne doskonalenie

pracowników stało się nowym paradygmatem zarządzania zasobami ludzkimi. Pracownik jest w centrum budowania przewagi konkurencyjności na rynku;

- świadomość pojęcia *kapitału intelektualnego*, który jest pojęciem szerszym niż *kapitał ludzki*. Pracownik, pracując w sieci, nie tylko ma dostęp i przetwarza dane, ale także jest twórcą nowych informacji/danych w firmie. Konieczne jest podniesienie świadomości pracodawców odnośnie niebezpieczeństwa pozbawienia przez odchodzącego z firmy pracownika ważnych dla firmy danych, co może spowodować jej poważne osłabienie;

- nowoczesne technologie spowodowały nową sytuację na gruncie wydajność-wynagrodzenie. Współcześnie wynagrodzenia „rosną” szybciej niż wydajność. Pogłębiają się także dysproporcje w zasobności społeczeństwa; np. 10% ludności w USA dysponuje 50% dochodów państwa. W latach 2003 - 2013 nastąpiło dwukrotne przyspieszenie kapitału ludzi najbogatszych na świecie. Jednocześnie występuje poważne rozwarstwienie w wynagrodzeniach pracowników. W XX wieku odnotowano wzrost wynagrodzeń pracowników z wyższym wykształceniem, natomiast w wieku XXI nastąpił poważny spadek wynagrodzeń pracowników z wykształceniem średnim.

Podsumowując, Pani Profesor stwierdziła, iż IV rewolucja przemysłowa oznacza decentralizację odpowiedzialności w firmach oraz zmiany relacji człowiek-maszyna, skutkującej trudnością rozdzielania *czasu pracy* od *czasu po pracy* (pracownik dyspozycyjny całą dobę), co będzie skutkowało sukcesywnym wzrostem produktywności.

Profesjologiczne problemy pracy człowieka – prof. dr hab. K.M. Czarnecki – na wstępie pogratulował prof. drowi hab. Bogusławowi Pietrlewiczowi organizacji kolejnej edycji Kongresu, promującego ideę profesjologii, która jest dyscypliną naukową o charakterze interdyscyplinarnym. Prezentując temat swego wystąpienia Pan Profesor podkreślił dynamikę postępu technologicznego i wynikające z tego wyzwanie dla edukacji. W przypadku informatyki tempo postępu w tej dziedzinie czyni niemożliwym przygotowanie przez współczesny model nauczania ucznia do rzeczywistej pracy w tym zawodzie. Zatem, permanentne doskonalenie pracownika – już od pierwszych lat jego pracy w danej firmie – jest jedynym rozwiązaniem zapewniającym pracodawcy właściwe dostosowanie pracownika do realiów zawodowych. Jeśli zatem doskonalenie jest tak ważnym elementem na rynku pracy, jeśli oczekuje się od jednostki permanentnego poszerzania wiedzy, umiejętności i kompetencji, to – zdaniem Pana Profesora – Państwo powinno finansować ten proces. Dlatego też powinny powstawać Centra Parków Technologicznych – refundowanych przez Skarb Państwa – które rozwijałyby tzw. kompetencje bazowe (w Unii Europejskiej noszą nazwę kompetencji kluczowych). Gwarantowałyby uzyskanie wiedzy podstawowej. Kompetencje społeczne pełnią bardzo ważną rolę w życiu zawodowym człowieka. Zdobywanie ich następuje już w okresie dzieciństwa i młodości w środowisku rodzinnym oraz rówieśniczym. W pracy zawodowej zauważa się łatwość rozumienia rówieśnika, lecz zrozumienie osoby starszej lub młodszej jest trudne. Przykładem tego może być praca nauczyciela, gdzie często nie może on zrozumieć ucznia. Przyczyną tego jest niski poziom kompetencji społecznych, w tym empatii nauczyciela. Pro-

blem ten ze szczególnym nasileniem może wyłaniać się na gruncie międzykulturowości.

Prof. dr hab. Zdzisław Bąk zaprezentował działalność Uniwersytetu Zielonogórskiego, zarówno w zarysie historycznym, jak i współczesnym. Omówił okres tworzenia się środowiska naukowego w Zielonej Górze, jego poszczególne etapy rozwoju, w tym m.in. powołanie Oddziału Polskiego Towarzystwa Prehistorycznego (1950 r.), Polskiego Towarzystwa Historycznego (1954), Polskiego Towarzystwa Naukowego (1964). Stwierdził, iż kadra naukowa Zielonej Góry budowana była na bazie nauczycieli praktyków oraz nauczycieli z doświadczeniem w dziedzinie kształcenia nauczycieli (głównie Studium Nauczycielskiego). Dążono do tworzenia kadry naukowej poprzez awanse kadry rodzimej. Obecnie Uniwersytet Zielonogórski podejmuje działania projakościowe zarówno w zakresie kształcenia studentów, jak i działań badawczych.

Pedagogika pracy wobec dyskursu o przyszłości – prof. dr hab. Ryszard Gerlach – dziękując za zaproszenie nadmienił, iż w Kongresie uczestniczy od pierwszej jego edycji. Podejmując problematykę swego wystąpienia, stwierdził, iż pedagogika pracy jest klasycznym przykładem tworzenia subdyscypliny badań pracy. Powstała w latach 70. XX wieku, równoległe z rozwojem szkolnictwa zawodowego. W okresie tym zaistniała potrzeba integracji środowiska – osób zajmujących się badaniem relacji *człowiek – praca*. Obecnie poważnym wyzwaniem dla pedagogiki pracy jest dokonywanie diagnozy umożliwiającej prognozowanie sytuacji i potrzeb rynku pracy. Konieczność ta wynika z przemian i ich tempa, jakie następują na świecie.

Powstają nowe obszary badań w relacji *człowiek – praca*, a należą do nich m.in.:

- praca jako wartość dla człowieka – czy rzeczywiście współcześnie jest ona dobrem dla człowieka, czy służy integracji zespołu pracowniczego;

- nowe tendencje w zakresie doradztwa zawodowego, rozumianego nie jako jednorazowy akt wyboru zawodu, lecz całonocny proces dokonywania wyborów przez człowieka;

- proces kształcenia a rynek pracy, m.in. w kontekście wdrażanej reformy szkolnictwa zawodowego, zakładającej większe zaangażowanie pracodawców;

- jakość kształcenia zawodowego, w tym nauczanie języków obcych, technologii informacyjnych, kształcenie postaw charakteryzujących się zdystansowaniem do takich zjawisk jak ksenofobia;

- powrót do badania losów absolwentów;

- proces edukacji dorosłych, który umożliwia uzyskiwanie rzeczywistych kwalifikacji;

- badania zakładu pracy jako miejsca pracy w kontekście humanizacji pracy (praca – życie pozazawodowe);

- kształcenie i doskonalenie nauczycieli;

- proces kształcenia w szkołach wyższych, w tym przydatność do pracy, badanie losów absolwentów;

- rozwój kadry naukowej – konieczność tworzenia teorii, prowadzenia badań.

Problemy współczesnej ergonomii – prof. dr hab. Edwin Tytyk – po podziękowaniu za zaproszenie na Kongres, rozpoczynając swoje wystąpienie, postawił

pytanie: czego dziś wymagamy od pracy? Jednocześnie wskazał na nie potencjalne odpowiedzi, że praca powinna być w pierwszej kolejności efektywna i wydajna, a następnie bezpieczna, zdrowa, ekonomiczna i ergonomiczna. Powinna integralnie łączyć się z samorozwojem człowieka, a nie z jego samozagładą. Prelegent odwołał się w tym miejscu do teorii sprawnego działania Tadeusza Kotarbińskiego. Kontynuując wystąpienie, dokonał prezentacji funkcji pracy w zarysie historycznym – początkowo zapewniała człowiekowi przetrwanie, w okresie rewolucji przemysłowej oznaczała dla jednostki wyzysk. Czas ten ewoluował w kierunku konieczności humanizacji środowiska pracy oraz kondycji człowieka. Potwierdzeniem tego jest m.in. książka Bogdana Jastrzębowskiego *Zarys ergonomii*, w której autor prezentuje sytuację pracownika w środowisku pracy.

Etyka zawodu w myśli prakseologicznej – prof. dr hab. Joanna Dudek – na początku swego wystąpienia odwołała się do myśli prof. Tadeusza Kotarbińskiego „Nie bagatelizujcie drobnostek, bo drobnostki prowadzą od doskonałości”. Z myśli tej Pani Profesor wywiodła znaczenie profesjonalnego działania, które podlega stopniowości, kolejnym przemysłanym etapom oraz rzetelności.

Jednocześnie podkreśliła znaczenie etyki i stwierdziła, że prakseologia to etyka. Podważyła tezę, że *cel uświęca środki*, stwierdzając: *co to za cel, który uświęca środki?* Jeśli jest tak, to cel się deprecjonuje, dewaluuje. Ponadto, podkreśliła znaczenie profesjonalizmu w aspekcie łączenia sfery zawodowej z etyką zawodową. Zwróciła uwagę na znaczenie kodeksów zawodowych, które odwołują się do ideałów; np. teza: *Do jakiegokolwiek domu wejdę – wejdę jako lekarz* – odwołuje się do obiektywizmu podczas wykonywania pracy. Podkreśla przesłanie niesienia pomocy każdemu – bez względu na poglądy polityczne, religijne, czy rasę. Jednakże, ważne jest działanie w myśleniu i myślenie w działaniu, oznaczające świadomość odpowiedzialności nie tylko wynikającej z kodeksów zawodowych, ale także etycznie-moralnej. W tym kontekście ważną rolę pełni zaufanie.

Kończąc, Pani Profesor ponownie odwołała się do Tadeusza Kotarbińskiego, przywołując myśl Mistrza prakseologii: „I okazało się bowiem, że troska o sprawność, to troska o wartość – a ta jest troską o życie”.

Prozdrowotne aspekty funkcjonowania człowieka w przestrzeni pracy – prof. dr hab. Andrzej Rabenda – rozpoczął swe wystąpienie od stwierdzenia, iż *aby praca była zdrowa powinna dostarczać satysfakcji*. Mówca dokonał charakterystyki – w zarysie historycznym – sytuacji człowieka w środowisku pracy w aspekcie jego bezpieczeństwa. Stwierdził, iż już w Starożytności uznano, że praca w niektórych warunkach może spowodować utratę lub uszczerbek na zdrowiu (np. zatrucie ołowiem). Włoski lekarz Bernardino Ramazzini, pionier medycyny pracy, opisał w 1700 roku w swym dziele *De Morbis Artificum Diatriba* najważniejsze choroby 50 grup zawodowych. Natomiast w okresie Rewolucji Przemysłowej w fabrykach powołano namiastkę Inspekcji Pracy, badającej warunki pracy. Współcześnie występuje problem chorych pracowników w pracy, odmawiających przyjęcia zwolnienia lekarskiego, co skutkuje rozwinieniem choroby, a w konsekwencji znacznie dłuższym zwolnieniem lekarskim.

Po zakończeniu wystąpienia prof. dra hab. Andrzeja Rabendy, debaty kontynuowano – zgodnie z programem Kongresu – w ramach sześciu następujących paneli:

A. *Człowiek w przestrzeni pracy na drodze życia* – moderator prof. dr hab. Czesław Plewka.

Zaproponowane przez Organizatorów obszary do dyskusji:

- wychowanie pracownicze;
- przygotowanie zawodowe;
- rozwój zawodowy pracowników;
- ścieżki kariery zawodowej.

B. *Środowisko pracy człowieka jako dominująca przestrzeń pracy człowieka* – moderatorzy: prof. dr hab. Edward Kowal i prof. dr hab. inż. Edwin Tytyk.

Zaproponowane przez Organizatorów obszary do dyskusji:

- prawno-organizacyjne aspekty pracy człowieka;
- warunki pracy – środowisko pracy, wobec bezpieczeństwa i efektywności pracy człowieka.

C. *Nauki o pracy wobec zmian przestrzeni pracy człowieka – wymiar teoretyczny i praktyczny* – moderatorzy: prof. dr hab. Ryszard Gerlach i prof. dr hab. Zdzisław Wołk.

Zaproponowane przez Organizatorów obszary do dyskusji:

- pedagogiczne uwarunkowania kształtowania przestrzeni pracy;
- socjologiczno-psychologiczna koncepcja charakteryzująca przestrzeń pracy człowieka;
- zarządzanie i kierowanie organizacją wobec problemów cywilizacyjnych;
- profesjologia i jej koncepcje wobec pracy człowieka;
- problemy zdrowia, rekreacji i wypoczynku wobec potrzeby kształtowania przestrzeni pracy człowieka;
- wspomaganie człowieka na drodze życia zawodowego;
- nauki o pracy – podejście holistyczne w badaniach problemów pracy człowieka – potrzeba czy konieczność?

D. *Osoby z niepełnosprawnościami w przestrzeni pracy na drodze życia* – moderatorzy: prof. dr hab. Joanna Truszkowska i prof. dr hab. Ewa Giermanowska.

Zaproponowane przez Organizatorów obszary do dyskusji:

- prawno-organizacyjne problemy pracy;
- warunki pracy;
- przygotowanie i doskonalenie zawodowe;
- wspieranie zatrudnienia i pracy osób z niepełnosprawnościami.

E. *Współpraca nauki i biznesu w zakresie kształtowania przestrzeni pracy człowieka* – moderatorzy: prof. dr hab. Justyna Patals-Maliszewska, prof. dr hab. Bogusław Pietrulewicz i prof. dr hab. Bogdan Ślusarz. Wprowadzenie mec. Marek Myśliwiec.

Zaproponowane przez Organizatorów obszary do dyskusji:

- prawne aspekty współpracy;
- organizacyjno-psychologiczne i techniczne – aspekty współpracy;

- możliwości doskonalenia procesu współpracy biznes – nauka;
- stanowisko nauki i biznesu wobec współpracy.

F. *Studenci i doktoranci wobec przyszłej pracy zawodowej* – moderatorzy: prof. dr hab. Eunika Baron-Polańczyk i dr Waldemar Urbaniak.

Zaproponowane przez Organizatorów obszary do dyskusji:

- wychowanie do pracy w systemie szkolnym;
- przygotowanie zawodowe;
- rozwój zawodowy i naukowy studentów.

Zgodnie z programem Kongresu, po zakończeniu debat w ramach paneli odbył się Nadzwyczajny Zjazd Polskiego Towarzystwa Profesjologicznego.

Uroczysta kolacja w Palmiarni Zielonogórskiej stanowiła ostatni punkt programu tego dnia Kongresu.

W drugim dniu – 20 czerwca br. – konferencję rozpoczęto sesją plenarną poświęconą problematyce *równowagi w relacji praca – dom*. Moderatorem panelu była prof. dr hab. Justyna Patalas-Maliszewska. Referaty wygłosili w nim przedstawiciele ośrodków zagranicznych – prof. dr Anatolij Hrynenko (Ukraina) i prof. dr hab. Erik Bratland (Norwegia).

Profesor Hrynenko w swojej prezentacji skoncentrował się na kwestii kształtowania kompetencji w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu. Zdaniem mówcy, występuje stąd konieczność kształtowania nowych kompetencji – zarówno ogólnych, jak i zawodowych – które dzielą się na:

- a) zbiór społecznych kompetencji indywidualnych i ogólnokulturowych;
- b) związane ze specyfiką obowiązków zawodowych, charakteryzujących się możliwością efektywnego wykonywania zadań.

Kompetencje ogólne to: kompetencje instrumentalne, interpersonalne, systemowe, umożliwiające dostrzeżenie i rozumienie części w całości.

Prelegent podkreślił znaczenie kształcenia zawodowego, w tym jego jakości, którą tworzą nauczyciele, pracodawcy i uczniowie. Stąd konieczność relacji partnerskich między tymi podmiotami.

Prof. dr hab. Erik Bratland w swoim wystąpieniu podkreślił, że integracja teorii i praktyki stanowi kluczowy problem badawczy dla profesjonalistów. Jednocześnie wskazał podstawy różnych koncepcji wiedzy fachowej, jak: teoretyczna, praktyczna, ogólna.

Zdaniem Pana Profesora, wiedza profesjonalna jest odmienną formą wiedzy, aniżeli inne jej rodzaje.

Po przewie nastąpiła uroczystość wręczenia wyróżnień Polskiego Towarzystwa Profesjologicznego osobom wspierającym Towarzystwo od lat, a otrzymali je:

- prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski – Wiceprzewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych, Przewodniczący Zespołu Pedagogiki Pracy KNP, Rektor Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Członek Honorowy Polskiego Towarzystwa Profesjologicznego;

- prof. dr hab. Ryszard Gerlach – Wiceprzewodniczący Zespołu Pedagogiki Pracy Komitetu Nauk Pedagogicznych, wieloletni Dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Dyrektor

Instytutu Pedagogiki UKW w Bydgoszczy, Kierownik Katedry Pedagogiki Pracy i Andragogiki UKW w Bydgoszczy.

Następnie wyróżnienia otrzymały osoby szczególnie zaangażowane i kierujące – działającymi na terenie kraju – Oddziałami PTP: dr Wojciech Oleszak, doc. Kowalik oraz dr Renata Tomaszewska-Lipiec.

Wyróżnienia otrzymali:

- a) za współpracę z pracodawcami – dr Adamczyk;
- b) za zaangażowanie w pracę nad czasopismem *Problemy Profesjologii* – dr Anna Klementowska;
- c) za działalność na rzecz osób niepełnosprawnych – dr Maria Anna Paszkowicz;
- d) za wspieranie Towarzystwa w zakresie spraw naukowych – prof. Ewa Germanowska (Uniwersytet Warszawski);
- e) za aktywną działalność na rzecz Towarzystwa – mgr Katarzyna Ludwowska;

f) za obsługę prawną Towarzystwa – mec. Marek Myśliwiec.

Tytuł PRZYJACIELA TOWARZYSTWA otrzymali: prof. dr hab. Ewa Germanowska, prof. dr hab. Maria Fic oraz prof. dr hab. Bogdan Ślusarz.

Doceniono także szczególną aktywność Honorowego Członka Towarzystwa, Twórcę Profesjologii Prof. dra hab. Kazimierza Czarneckiego.

Po uroczystości nastąpiło podsumowanie prac w panelach.

1. Prof. dr hab. Ryszard Gerlach – podziękował za udział w nim prof. drowi hab. Kazimierzowi Czarneckiemu. W trakcie panelu jego uczestnicy zaprezentowali wyniki prowadzonych badań, jednocześnie dyskutowali na temat konieczności zwrócenia uwagi na jakość ram metodologicznych przeprowadzanych badań.

2. Prof. dr hab. Ewa Germanowska – uczestnicy skupili się nad problematyką osób niepełnosprawnych w przestrzeni pracy. Omówiono doświadczenia Pomocy Społecznej z Chojnowa oraz chronionego i otwartego rynku pracy w tym regionie, poruszono też problem braku dofinansowania z Funduszy PFRON osobom niepełnosprawnym dojeżdżającym do pracy, brak odpowiedniego wsparcia dla rodzin patologicznych oraz brak pomocy dla wychowanków domu dziecka.

3. Prof. dr hab. Zdzisław Bąk – rozprawiano m.in. na temat tworzenia modeli wyobraźniowych w kształceniu zawodowym. Podkreślano znaczenie łączenia teorii i praktyki w szkolnictwie zawodowym, w tym integracji w relacjach uczeń – nauczyciel – pracodawca.

4. Prof. dr hab. Eunika Baron-Polańczyk – dyskusja była skoncentrowana na dwóch tematach: systemie zarządzania bezpieczeństwa w pracy oraz przygotowania zawodowego studentów pedagogiki. Konieczne jest prowadzenie badań w obszarze systemów bezpieczeństwa w zakładach pracy. Jednocześnie konieczne są rozważania na temat metod wprowadzania systemów zarządzania bezpieczeństwem w zakładach pracy.

5. Prof. dr hab. Edward Kowal – odniósł się do poziomu kultury systemu bezpieczeństwa silnie związanej z kulturą osobistą. Wyniki badań przeprowadzone w latach 2004 - 2012 wykazują, iż najczęstszą przyczyną wypadków jest czynnik ludzki. Im wyższy poziom kultury osobistej, tym niższy procent wypadków.

Optymistycznym faktem jest zauważalny sukcesywnie wzrost kultury pracowników w zakładach pracy.

6. Prof. dr hab. Justyna Patał-Maliszewska – dyskutowano na temat *opinii studentów i doktorantów wobec przyszłej pracy zawodowej*. Według opinii uczestników panelu, obecnie najważniejsze dla studentów nie jest pozyskiwanie ogromu wiedzy, lecz jej aktualność i szybkość pozyskiwania. Niewłaściwe jest przygotowywanie studentów przez uczelnie do konkretnych czynności, jako że pracodawcy oczekują od absolwentów uczelni prezentowania konkretnych postaw. Zauważa się u absolwentów uczelni brak mobilności, znajomości języków obcych (np. niemieckiego, rosyjskiego), odbytych staży i praktyk.

Następnie odbyła się debata na temat: *Funkcjonowanie człowieka w przestrzeni pracy – teoria i praktyka*, której moderatorami byli prof. dr hab. Bogusław Pietrulewicz i prof. dr hab. Czesław Plewka.

W debacie poruszono m.in. kwestie:

- przygotowania językowego absolwentów do rynku pracy, w tym potrzeby wyposażania w podstawy językowe innych, niż angielski, języków obcych – pracodawcy deklarują udoskonalenie tej wiedzy o język specjalistyczny w danej dziedzinie;

- zmniejszenia w szkołach liczby godzin przedmiotu *technika*, co będzie skutkować sukcesywnym ograniczeniem wyspecjalizowanych kadr, a w dalszej perspektywie zatrudnianie do prowadzenia tego przedmiotu specjalistów z innych przedmiotów, jak np. muzyki, w-f, religii;

- niskiej wyceny życia ludzkiego w gospodarce polskiej (firmy ubezpieczeniowe). W Stanach Zjednoczonych cena ta jest 10-15 razy wyższa niż w Polsce;

- zatrudniania osób niepełnosprawnych, w tym różnic w standardach firm zagranicznych i krajowych.

W debacie tej wzięli udział przedstawiciele organizacji biznesowych uczestniczących w Kongresie oraz moderatorzy.

Następnie prof. dr hab. Bogusław Pietrulewicz poprosił prof. dra hab. Ryszarda Gerlacha, aby – zgodnie z programem – dokonał charakterystyki przebiegu Kongresu. Mówca podkreślił zatem znaczenie podjętej przez Organizatorów problematyki. Jednocześnie wskazał wagę debat – w miejsce zwyczajowo przygotowywanych na konferencje prezentacji – jakie toczyły się podczas Kongresu zarówno w panelach, jak i sesjach. Pan Profesor zwracając uwagę na małą liczbę pracodawców uczestniczących w IV edycji Kongresu, odwołał się do edycji poprzedniej, gdzie było ich znacznie więcej. Uznając to rozwiązanie za bardzo cenne, Pan Profesor przeniósł je na grunt konferencji, którą organizował w roku 2016 w Ciechocinku.

Dokonując podsumowania, prof. dr hab. Ryszard Gerlach podkreślił bardzo dobrą organizację Kongresu oraz wartość spotkań odbytych w panelach, sekcjach oraz kuluarach. Dziękując Panu Prof. dr. hab. Bogusławowi Pietrulewiczowi oraz Zespołowi Organizacyjnemu, wyraził nadzieję na spotkanie za dwa lata na kolejnej jego edycji.

Prof. dr. hab. Bogusław Pietrulewicz w odpowiedzi na uwagę prof. dra hab. Ryszarda Gerlacha odnośnie niewielkiej liczby pracodawców uczestniczących

w IV Kongresie stwierdził, iż było to działanie zamierzone, ponieważ Kongres został poprzedzony badaniami przeprowadzonymi w trzech miastach w Polsce. Dotyczyły one organizacji funkcjonowania firm. Uzyskane wyniki omawiał dr Adamek w trakcie trwania panelu *Współpraca nauki i biznesu w zakresie kształtowania przestrzeni pracy człowieka*.

Z kolei, w swoim podsumowaniu Prof. dr hab. Zdzisław Wołk zaprezentował następujące wnioski:

- Kongres miał charakter interdyscyplinarny, jednak po wysłuchaniu przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych można stwierdzić zbieżność w dziedzinie sposobu myślenia o pracy oraz człowieku w środowisku pracy;

- w wygłoszonych referatach oraz dyskusjach panelowych pojawiły się nowe obszary badawcze, a jednocześnie Kongres ujawnił luki w aktywności badawczej w niektórych obszarach problemowych;

- Kongres służył integracji środowiska.

Na zakończenie Pan Profesor zaapelował do uczestników Kongresu o zapoznanie się z dotychczasowym dorobkiem naukowym w swoich dziedzinach i dyscyplinach naukowych.

Prof. dr hab. Bogusław Pietrulewicz podziękował na koniec uczestnikom Kongresu za przybycie i aktywny udział oraz rekomendował czasopismo *Problemy Profesjologii*.

IV edycja Międzynarodowego Kongresu Profesjologicznego *Człowiek i przestrzeń pracy w kontekście nauk o pracy* stanowił płaszczyznę do dyskusji na temat funkcjonowania człowieka w środowisku pracy. Udział przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, reprezentujących ośrodki naukowe w kraju i za granicą, w poważnym stopniu wzbogaciło dyskusję. Potwierdziło jednocześnie aktualność problematyki Kongresu oraz zainteresowanie środowiska naukowego aktywnością profesjonalną człowieka.

„Aktywność profesjonalna jest szczególnie znacząca w życiu i rozwoju człowieka. Przejawia się ona w podejmowaniu działań, skłonnościach do działania odtwórczego, twórczego oraz w konkretnych czynnościach, które wykonuje systematycznie jednostka (pracownik) lub zorganizowana grupa pracowników. Aktywność człowieka jest wtedy wyraźna, autentyczna i wiarygodna, jeżeli ma charakter spontaniczny i nie wynika z przymusu lub presji wydarzeń. Nie jest ona bezładna ani chaotyczna, lecz wynika z przekonania, motywacji, pozytywnego nastawienia do podejmowania działań”⁶.

Sprawozdanie niniejsze stanowi próbę starannego przedstawienia międzynarodowego wydarzenia naukowego, które podejmowało ważną dla każdego człowieka problematykę.

„Gdy szczegółowość sprawozdania sprowadza się do uwzględnienia drobnych nawet fragmentów opisywanych zdarzeń, inny otrzyma kierunek oceny, jeśli się zechce wziąć pod uwagę różnorodność względów ważnych z punktu widzenia skutecznego urobienia wytworu. Oprócz bowiem celu głównego można urzeczywistnić w danym wytworze więcej lub mniej celów ubocznych. Tak np.

⁶ K.M. Czarnecki, *Profesjologia*, s. 57.

sprzedawca w kwiaciarni realizuje cel główny doręczając kupującemu w zamian za kwotę otrzymaną właściwy egzemplarz złocieni, róży, goździka. Ale może on dodać gałązkę towarzyszącej zieleni, związać całość odpowiednio dobraną wstążką, owinać kwiat w bibułę ochronną, szepić jej brzegi spinaczem. Może to wszystko wykonać w sposób miły i uprzejmy. Jak nazwać takie wykonanie zadania? Jakim słowem oddać ten rodzaj zalety działania? Pierwsze słowo, które przychodzi na myśl to »staranność«⁷.

Jakkolwiek IV Międzynarodowy Kongres Profesjologiczny *Człowiek i przestrzeń pracy w kontekście nauk o pracy* w Zielonej Górze zakończył się, to jednak żywe pozostają wystąpienia oraz poglądy wygłoszone podczas jego trwania.

BIBLIOGRAFIA

- Czarnecki K.M., *Profesjologia, nauka o profesjonalnym rozwoju człowieka*, Wyższa Szkoła HUMANITAS, Sosnowiec 2016.
- Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław – Warszawa – Kraków 2000.
- Wołk Z., *Kultura pracy, etyka i kariera zawodowa*, Instytut Technologii i Eksploatacji – PIB, Radom 2009.

Joanna Michalak-Dawidziuk

⁷ T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, Wrocław – Warszawa – Kraków 2000, s. 77-78.